

Вікторія СВИСТУН

здобувач вищої освіти ОС «бакалавр»,
спеціальність «Менеджмент»,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

Науковий керівник: **Лаврук В.В.**

д-р екон. наук, професор кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та електронних платіжних систем,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Сільськогосподарське виробництво є одним із найбільш ризикованих видів підприємницької діяльності. Ризиковість аграрного бізнесу визначає ряд факторів, таких як: сезонність виробництва, залежність від погодних та кліматичних умов, тривалий період обороту капіталу, велика складність зміни асортименту продукції та технології, ряд інших причин. Аграрні реформи та становлення ринкових взаємовідносин, зміна форм власності та форм господарювання значно збільшують ступінь невизначеності соціально-економічних процесів в сільському господарстві і, відповідно, підсилюють вплив ризиків на аграрний бізнес. Зростає вплив макроекономічних рішень на діяльність кожного сільськогосподарського виробника.

Разом із тим в Україні перед галуззю сільського господарства поставлено стратегічні завдання щодо збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, підвищення її конкурентоспроможності, завоювання і утримання своєї ніші на світовому ринку. Тому, стає зрозумілим, що система мінімізації агроризиків, як комплекс ефективних механізмів та інструментів держави та приватного сектору, є необхідною складовою частиною ринкової інфраструктури та одним з базових елементів сталого розвитку галузі.

Необхідно зазначити, що ризик – це можливість втрати частини активів, недоотримання або неотримання прибутку в результаті впливу несприятливих факторів під час проведення господарської діяльності [1].

Джерелами або факторами ризиків в сільськогосподарському виробництві є соціально-економічне середовище, природо-кліматичні умови та людський фактор.

Нестабільність та невизначеність в діяльності аграрних підприємств визначають дві групи ризиків (першопричини ризиків в сільськогосподарському виробництві) – ринкове середовище та природо-кліматичні умови.

При дослідженні питання ризиковості аграрного виробництва необхідно пам'ятати, що не кожен ризик є негативним. Ризик походить від непевності щодо майбутнього. Наслідки таких подій як погода, ринки, та урядова політика можуть бути як негативними, так і позитивними. В результаті, ризик включає можливість загрози (ризик скорочення виробництва), а також можливість нагоди (ризик збільшення виробництва) [2]. На нашу думку, керування ризиком, яке тільки розглядає можливість втрат буде неповним і потенційно руйнівним. Ефективне керування ризиком визнає потенційні негативні наслідки ризику і потенційних вигод від ризику.

Під управлінням ризиком розуміємо процес ідентифікації ризику, оцінки ризику, обрання стратегії ефективного впливу на ризик (негативного і позитивного) на цілі та впровадження обраної стратегії, а керування ризиком – це процес реагування на ризик та надання бізнесу можливості шити прибутки і уникнути втрат, які загрожують існуванню бізнесу [3].

В основі керування ризиком лежить те, що бізнес існує для того, щоб досягати деякої фінансової та виробничої діяльності, що додається до досягнення стратегічних цілей. Тому, виклик для менеджерів господарства полягає в тому, щоб визначити:

- скільки ризику підприємство може прийняти при досягненні цілей;
- які альтернативи містять неприйнятний ризик;
- які альтернативи містять прийнятний ризик;
- які стратегії чи комбінації стратегій можна використати для зменшення руйнівних впливів на цілі [2].

Ціллю процесу керування ризиком є керування ризиком для досягнення прийняттого рівня фінансової діяльності (або цілей іншої діяльності) при прийнятному рівні ризику.

Зменшення ризику і досягнення прийнятних доходів при прийнятному рівні ризику досягається через процес керування ризиком (рис. 1).

Керування ризиком повинне відбутися до того, як відбудеться подія ризику. Керівники повинні реагувати на ризики, які мають наслідки (ймовірність і вплив), що є неприйнятними. Таке реагування вимагає плану дій для забезпечення мінімізації впливу даного ризику. Можливе реагування на події ризику, які мають потенційно негативний вплив на господарство є такими:

1. Уникнення ризику: при неприйнятному ризикі є можливість вживати заходів

для уникнення ризику. Наприклад, керівник господарства може не орендувати більше землі, якщо здатність обслуговувати додаткові витрати є слабкою і купівля може загрожувати фінансовій діяльності чи економічному існуванню господарства.

2. Передача ризику: деякі неприйнятні ризики можна перенести цілком чи частково на інших. Наприклад, ферма може застрахувати зернові для захисту від можливих низьких врожаїв.

3. Зменшення ризику: в ситуаціях, коли неможливо уникнути чи запобігти ризикові, є можливість спробувати зменшити його вплив. Наприклад, господарство може урізноманітнити кількість зернових для посіву, так щоб наслідки низьких цін на один вид зернових зменшилися.

4. Прийняття ризику: певні ризики можна прийняти за рахунок бізнесу. Наприклад, можна прийняти ризик, що оплата не буде проведена швидко, коли продаватиметься продукція.

5. Використання: ризики можна реалізовувати шляхом прийняття відповідних заходів для використання ризику з користю для господарства.

6. Ігнорування: керівник не готовий діяти з метою реалізації можливості використання ризику і не приймає ніяких дій.

Первинною перевагою керування ризиком для керівника буде знання того, наскільки піддається ризику їхнє виробництво. Шляхом розвитку і введення низки стратегій для керування ризиком, з яким вони стикаються, керівники зможуть досягнути своїх цілей і уникнути пасток і несподіванок на цьому шляху. Процес керування ризиком дозволяє керівникам господарств ефективніше здійснювати управління в бізнес-середовищах, які наповнені ризиками і забезпечує більші можливості для:

- ідентифікації і оцінки ризиків і встановити прийнятні рівні ризику відповідно до поставлених цілей;

- ідентифікувати і обрати найбільш прийнятний для господарства метод реагування на ризик;

- визначити потенційні події ризику, оцінити ризики і встановити реагування на ризики, тим самим зменшити присутність непередбачуваних обставин, які можуть призвести до втрати коштів;

- розуміння того, що певні події ризику пов'язані не тільки з негативним впливом на діяльність господарства, але їх можна використати як додаткові можливості.

Перелік джерел інформації:

1. Колібаба Р.О. Класифікація ризиків сільськогосподарського виробництва. Інструменти мінімізації ризиків. URL: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=57203.
2. Галяс А., Гаврилюк В., Дей Д., Сербіна Т. Методи мінімізації аграрних ризиків та підвищення ефективності зерновиробництва. Київ: Канадсько-український зерновий проект, 2008. 81 с.
3. Батенко Л.П., Загородніх А.О., Ліщинська В.В. Управління проектами: Навч. Посібник. Київ: КНЕУ, 2003. 231 с.
4. Лаврук О.С., Лаврук В.В. Методичні підходи до формування та реалізація системи управління персоналом органів публічного управління. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/9_2018/22.pdf.